

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S T

Maand overzicht no. 3 - 1970

(Tijdvak 1-3-1970 t/m 31-3-1970)

I N H O U D

No. 993.829

Blz.

I. Het Extremisme in Nederland

De verkiezingscampagne van de CPN	1
Beschouwing van de verkiezingsresultaten van de CPN	3
De CPN-agitatie in het sociaal-economische vlak	10
De WSW-demonstraties	10
Nieuwe plannen van de Groningse actie- comitees	11
Catalogus Vereniging Nederland-USSR	12

II. Ontwikkelingen in de internationale communistische
beweging

Beknopt overzicht van de belangrijkste gebeur- tenissen in de communistische beweging in de laatste weken	14
---	----

HET EXTREMISME IN NEDERLAND

De verkiezingscampagne van de CPN

De voorbereiding van de verkiezingen was door de CPN in handen gelegd van een landelijke verkiezingscommissie. Deze droeg voornamelijk zorg voor het totstandkomen van allerlei propaganda-materiaal en het instrueren van de plaatselijke verkiezingscomité's. Voor de partijleden, die spreekbeurten zouden vervullen op verkiezingsbijeenkomsten organiseerde zij enkele regionale instructiebijeenkomsten en verzorgde zij de toezending van documentatiemateriaal inzake actuele onderwerpen.

In Amsterdam, zoals gebruikelijk het centrum der activiteiten, werden op de bruggen in totaal 156 zogenaamde bruggeborden geplaatst. Voor het financieren van deze borden door particulieren werd een campagne gevoerd in "De Waarheid". Aan de gevels werden ongeveer 1000 borden aangebracht.

Overal in het land werden door de CPN verkiezingsbijeenkomsten georganiseerd, waarop volgens de aankondigingen vrije discussie mogelijk zou zijn. In de praktijk bleek de behandeling van de schriftelijk ingediende vragen zoveel tijd te vergen dat voor vrije discussie meestal geen tijd meer beschikbaar was. In vrijwel alle verkiezingstoespraken lieten de partijfunctionarissen optimistische geluiden horen ten aanzien van de uitslag van de verkiezingen, hoewel enkelen ook uitspraken bezigden, die een eventueel verlies zouden kunnen rechtvaardigen.

Vele sprekers besteedden aandacht aan het feit, dat "uit angst voor winst voor de CPN" de opkomstplicht is afgeschaft en verhoging van de kiesdrempel wordt overwogen. "De Waarheid" schreef daarover op 28-2-1970:

"De partijen, die gebaseerd zijn op de NAVO-politiek willen de kiezers aan zich ketenen en als dezen zich van hen afwenden de kiezersuitspraak vervalsen door drempelgeknoei en zetelroof. Met behulp van een verkiezingszwendel moet dan een werkelijke keuze onmogelijk worden gemaakt."

B. CO lijsttrekker in de kieskring Rotterdam bracht naar voren, dat van een evenredige vertegenwoordiging van de gehele bevolking na de verkiezingen geen sprake meer kan zijn nu de opkomstplicht niet meer bestaat.

In de laatste weken voor de verkiezingen werden in het gehele land 900.000 exemplaren verspreid van aan de verschillende provincies aangepaste edities van een speciale "Waarheid"-verkiezingsuitgave. Aan bepaalde groepen van kiezers, zoals intellectuelen en bejaarden, en aan enige in de belangstelling staande onderwerpen werd in brochure-vorm speciale aandacht besteed.

De door de Amsterdamse verkiezingscommissie aangekondigde, voor verkiezingen gebruikelijke uitgave van "De Rode Amsterdammer" heeft, evenals een geplande ledenbrief, om onbekende reden geen doorgang gevonden. Wel verscheen een "Aktie-krant voor werkende jongeren" als onderdeel van het blad "Jeugd" van het Algemeen Nederlands Jeugd Verbond (ANJV).

Op 13 maart werd door een groep van 67 studenten, waaronder een aantal CPN-leden, een manifest uitgegeven, waarin er bij de student-kiezer op werd aangedrongen op de CPN te stemmen, omdat die partij "bij de democratiseringsbeweging aan de universiteiten en hogescholen belangrijke materiële en politieke steun heeft geleverd". "De Waarheid" heeft - aldus het manifest - "als enig werkelijk solidaire dagblad door de objectieve berichtgeving in grote mate bijgedragen aan de zo noodzakelijke communicatie met de bevolking".

Beschouwing van de verkiezingsresultaten van de CPN

Algemene inleiding

De CPN, die met de in 1963 ingezette "nieuwe oriëntering" een koers volgt van autonomie t.o.v. de internationaal communistische beweging, heeft haar bij de vorige verkiezingen reeds verbeterde positie behoorlijk kunnen handhaven en in de drie noordelijke provincies zelfs nog kunnen verstevigen.

Deze "autonomie-politiek" welke zich in feite t.o.v. het "buitenland" manifesteert, heeft tenslotte vooral "binnenlandse" drijfveren:

- het zich meer acceptabel maken voor andere partijen om tot een bepaalde samenwerking te komen;
- door het zich presenteren als een "bij uitstek Nederlandse partij" meer aantrekkingskracht te kunnen uitoefenen op de kiezers, ten einde haar nog steeds zwakke positie in vertegenwoordigende lichamen te verbeteren;
- en in het algemeen "het contact met de massa" te bewerken.

Heeft de CPN t.a.v. het eerstgenoemde oogmerk (samenwerking met anderen) vooral door haar sectarische opstelling geen enkele winst kunnen behalen, op het verkiezingsfront heeft de "autonomie-politiek" haar geen windeieren gelegd.

Na het dieptepunt van 2,4% in 1959 bij de Tweede Kamerverkiezing volgde een aanvankelijk nog zeer matig herstel (2,8% bij TK-63 en 2,7% bij P.S. 1966), doch nadien kwam er een duidelijker verbetering van de positie: 3,6% bij TK-67.

Dat de CPN bij de nu gehouden Statenverkiezingen zelfs op 4,4% winst wist te komen, zal mede een gevolg zijn van de volgende factoren:

1. een nog doorwerkende invloed van de "autonomie-politiek";
de CPN wordt door een deel van de kiezers gezien als een acceptabele organisatie, een Nederlandse politieke partij naast de andere in ons land;
2. de wijziging in de communistische methodiek van "samenwerken" met anderen sinds begin 1969.

Volgde de CPN tot voor kort ten behoeve van de beoogde samenwerking een koers van duidelijk matiging in haar optreden naar buiten (op sociaal economisch gebied: een praktisch volgen van het

NVV-beleid en t.a.v. de voor allerlei doeleinden georganiseerde manifestaties en demonstraties: een zich hoeden voor provocaties), sinds begin 1969 is de CPN er meer en meer op uit "een eigen gezicht" aan de buitenwereld te tonen. Bij acties in de bedrijven aarzelde de partij niet de leiding te nemen (men denke met name aan de staking in de Groningse strokartonfabrieken), bij demonstraties stond de CPN niet langer als toeschouwer aan de kant, maar nam er actief aan deel (men denke slechts aan haar reële hulp aan de studenten bij de bezetting van het Maagdenhuis). Dat dit optreden van de CPN bij de nu gehouden verkiezingen ook van invloed is geweest, blijkt wel duidelijk uit de stemcijfers in de noordelijke provincies en vooral in de provincie Groningen, waar de CPN vergeleken met de TK-67 nu ruim 17.000 stemmen meer behaalde en met de 35.816 kiezers achter zich 14,2% van het totaal verkreeg tegen 6,4% in 1967.

Deze door toedoen van hun acties in de bedrijven verkregen winst zal waarschijnlijk voornamelijk zijn behaald ten koste van de PvdA en de PSP, welke beide partijen blijkens een verkiezingsonderzoek van drs M.v.D. resp. 39 en 19 procent van de winst der CPN leverden. De verkiezingsuitkomsten in de provincie Groningen zouden voor deze gedachte wel illustratief zijn.

De activisten onder de studenten betoonden hun dankbaarheid aan de CPN eveneens. Enkele studentenleiders (w.o. Ton RE en Bertus HET) riepen aan de vooravond van de Statenverkiezingen studenten en andere jeugdige kiezers op hun stem aan de communistische partij te geven.

3. Het tengevolge van de afschaffing van de opkomstplicht zeer grote aantal wegblijvers heeft vermoedelijk de CPN minder stemmen gekost dan de andere partijen en haar positie relatief gezien versterkt.*) De anderhalf miljoen wegblijvers bezorgden de CPN wel een verlies van 11.716 stemmen, maar deed het percentage van de CPN stijgen van 3,6 bij TK-67 tot 4,4 nu bij de PS-70. Het communistische Tweede Kamerlid M. BAKKER zei in een nabeschouwing van de verkiezingsresultaten dat nu wel gebleken is dat de

*) Zie noot op pagina 9.

CPN terecht tegen de afschaffing van de opkomstplicht had gestemd. Hij voegde daaraan toe: "wij zijn ook nooit bang geweest dat dit voor onze stemmen nadelig zou kunnen zijn".

Dat men in de CPN inderdaad van mening is over een hecht kiezerscorps te beschikken, bleek ook uit de woorden van de oud-partijleider De GROOT tijdens zijn rede op het begin februari gehouden CPN-congres: "Verkiezingscijfers zijn tot op zekere hoogte graadmeters voor de politieke invloed; bij de enorme druk die in Nederland op de bevolking wordt uitgeoefend zijn de stemmen op de CPN bijna als ledentallen te beschouwen. In ieder geval als principiële instemming met de politiek van onze partij, waarbij zogenaamd "zwevende kiezersmassa's" tot nu toe geen rol hebben gespeeld."

De nu gehouden verkiezingen vergeleken met vorige statenverkiezingen

PS-1946	533.096 CPN stemmen - 11,4%	- 58 van de 590 zetels
PS-1950	329.089 CPN stemmen - 6,8%	- 31 van de 590 zetels
PS 1954	283.486 CPN stemmen - 5,3%	- 24 van de 590 zetels
PS 1958	239.164 CPN stemmen - 4,1%	- 18 van de 590 zetels
PS 1962	176.816 CPN stemmen - 2,9%	- 13 van de 665 zetels
PS 1966	183.571 CPN stemmen - 2,7%	- 13 van de 673 zetels
PS 1970	236.602 CPN stemmen - 4,4%	- 28 van de 689 zetels.

Zowel het behaalde aantal stemmen als het percentage geven t.o.v. PS-1966 een duidelijke winst te zien, maar het bovenstaande overzichtje toont tevens aan dat de CPN zich van haar grootste malaise herstellend, thans toch nog niet verder is gekomen dan de posities in 1958.

De ruime verdubbeling van het aantal door de CPN behaalde zetels is slechts in geringe mate beïnvloed door de uitbreiding van het totaal aantal zetels van 673 op 689. De grootste winsten behaalde de CPN immers in provincies waar het totale zeteltal onderanderd bleef. De volgende per provincie gegeven cijfers brengen o.m. dit in beeld.

Provincie	stemmen		percentage		zetels CPN		zetels totaal	
	PS 66	/ PS 70	PS 66/PS 70	PS 66/PS 70	PS 66/PS 70	PS 66/PS 70	PS 66/PS 70	PS 66/PS 70
Groningen	14.435	35.816	5,0	14,2	2	8	55	55
Friesland	6.098	9.580	2,2	4,0	1	2	55	55
Drente	4.160	6.711	2,3	4,1	1	2	47	47
Overijssel	11.022	12.686	2,3	3,1	1	2	59	59
Gelderland	5.691	7.841	0,7	1,2	--	--	67	71
Utrecht	4.854	6.464	1,2	2,0	--	1	55	59
N.Holland	81.517	95.964	6,6	9,9	5	8	79	79
Z.Holland	39.691	41.707	2,5	3,4	2	3	83	83
Zeeland	846	1.097	0,5	0,8	--	--	43	47
N.Brabant	6.473	9.454	0,8	1,5	--	1	71	75
Limburg	8.784	9.202	1,8	2,6	1	1	59	59
Nederland	183.571	236.602	2,7	4,4	13	28	673	689

In alle provincies heeft de CPN zowel wat het aantal behaalde stemmen als het bereikte percentage betreft een duidelijke winst gemaakt in vergelijking met de vorige PS-verkiezingen.

Gelijk uit de zetelwinst wel blijkt is deze vooruitgang vanuit het grootst in de provincies Groningen (van 2 op 8 zetels) en Noord-Holland (van 5 op 8 zetels). In verschillende gemeenten in deze gewesten hebben de nu behaalde stemmen de CPN ter plaatse tot de grootste partij gemaakt, in andere plaatsen tot de tweede partij, of is de CPN in deze positie versterkt.

Provincie Groningen

grootste plaatselijke partij in	Finsterwolde	69,6%
	Beerta	57,3%
	Nieuwe Schans	45,7%
	Oude Pekela	41,6%
	Nieuwe Pekela	27,0%
tweede partij in grootte in:	Bellingwedde	31,1%
	Winschoten	25,6%
	Muntendam	24,7%
	Scheemda	23,9%
	Oosterbroek	21,8%

tweede partij in grootte in:	Hoogezand Sappemeer	20,0%
	Veendam	15,5%
	<u>Groningen</u>	13,7%

Provincie Noord-Holland

tweede partij ter plaatse:	Koog a/d Zaan	24,0%
	Oostzaan	23,2%
	Krommenie	18,7%
	<u>Amsterdam</u>	17,5%
	Westzaan	17,5%
	<u>Zaandam</u>	16,8%
	Wormerveer	16,5%
	Landsmeer	15,4%
	Zaandijk	14,7%.

De PS-70 vergeleken met de Tweede Kamerverkiezingen van 1967

Mede met het oog op de hiervoren geciteerde uitspraak van De GROOT dat "stemmen op de CPN bijna als ledentallen zijn te beschouwen" (in feite is het ledental van de CPN nog geen 10.000), is het zinvol de aantallen stemmen bij de Statenverkiezingen '70 te vergelijken met die van de laatste Tweede Kamerverkiezing in 1967.

In grote lijnen is de situatie per provincie dan:

Groningen - in alle gemeenten winst; totale winst 17.151 stemmen.

Friesland - slechts in een paar kleine gemeenten gering verlies;
totale winst 1.660 stemmen.

Drente - op een klein aantal gemeenten na, overal winst;
totale winst 1.316 stemmen.

Overijssel- verlies; slechts in een tiental gemeenten (w.o. Zwolle en Hengelo) een kleine winst; totaal verlies 1.187 stemmen.

Gelderland- op enkele weinige uitzonderingen na overal verlies;
totaal verlies 1.475 stemmen.

Utrecht - algemene achteruitgang; totaal verlies 910 stemmen.

- Noord-Holland - over het algemeen verlies; slechts in een kleine 50 van de \pm 120 gemeenten een geringe winst (w.o. Purmerend, Wormer, Medemblik en Enkhuizen); totaal verlies 13.435 stemmen.
- Zuid-Holland - van de 170 gemeenten is slechts in enkele tientallen kleine gemeenten een geringe winst behaald; totaal verlies 10.995 stemmen.
- Zeeland - algemeen verlies; totaal verlies 299 stemmen.
- Noord-Brabant - duidelijk verlies; alleen in Helmond bijna 700 stemmen winst; totaal verlies 2.173 stemmen.
- Limburg - algemene achteruitgang, alleen in Nieuwenhagen en Brunssum enkele tientallen stemmen winst; totaal verlies 1.430 stemmen.

Landelijk liep het stemmental terug van 248.318 tot 236.602, een verlies dus van 11.716 stemmen.

Tegenover de ruim 20.000 stemmen winst in het noorden, staat een verlies van bijna 32.000 stemmen in de overige provincies.

Het feit dat dit verlies in de grotere gemeenten werd geleden geeft aan deze achteruitgang wel de nodige betekenis.

De steden in de randstad Holland leverden ruim 24.000 stemmen verlies. De oostelijke steden een 2.000 en de steden in het zuiden ongeveer 2.500.

Een opgave van het stemmenverlopp in deze steden ten besluit:

Amsterdam TK-67	- 76.268	PS-70 - 65.458	- verlies 10.810
Rotterdam	23.975	18.106	5.869
Den Haag	11.774	8.674	3.100
Haarlem	5.078	4.149	929
Utrecht	4.496	3.774	722
Leiden	3.009	2.480	529
Velsen	2.212	1.767	445
Dordrecht	1.648	1.242	406
Schiedam	2.251	1.966	285
Zaandam	4.903	4.651	252
Hilversum	1.938	1.688	250
Delft	1.689	1.479	210

	TK-67	PS-70	verlies
Amersfoort	1.066	940	126
Vlaardingen	1.199	1.092	107
Enschede	5.999	5.368	631
Nijmegen	1.686	1.145	541
Deventer	2.035	1.747	288
Almelo	1.783	1.603	180
Apeldoorn	1.013	834	179
Arnhem	1.568	1.430	138
Eindhoven	1.903	1.306	597
Breda	1.053	680	373
Tilburg	1.769	1.456	313
Heerlen	2.357	2.087	270
Kerkrade	1.249	1.000	249
's Hertogenbosch	854	610	244
Maastricht	1.113	940	173
Vlissingen	489	377	112
Venlo	406	342	64

*) Nadat bovenvermeld overzicht was afgesloten werd nog bekend dat de CPN - volgens het verkiezingsonderzoek van drs M. v. D. - méér van de afschaffing van de opkomstplicht te lijden zou hebben gehad dan de andere politieke partijen. (Van de kiezers die in 1967 op de CPN stemden zou thans 36% thuis zijn gebleven; dat is 5% méér dan het landelijk gemiddelde.) Indien dit juist is, dan krijgt de verkiezingswinst van de CPN nog meer accent.

De CPN-agitatie in het sociaal-economische vlak

De WSW-demonstraties

Op 7 maart j.l. vond te Groningen een demonstratie plaats, welke door de diverse actie-comité's van Oost-Groningen was georganiseerd om betere arbeidsvoorwaarden te eisen voor de werknemers werkzaam in de Sociale Werkvoorzieningsregeling.

Onder de 700 aanwezigen bevonden zich o.m. delegaties van WSW-actiecomité's uit Friesland, Oost-Groningen, Drente, Enschede en Den Haag. In een verslag van deze demonstratie in "De Waarheid", werd tevens de aanwezigheid van vertegenwoordigers van de actiecomité's in de strokarton-, baksteen- en aardappelmeelindustrie vermeld. Vanzelfsprekend werden de acht eisen, welke reeds in februari l.l. waren geformuleerd in een pamflet, door de aanwezigen met "daverende instemming" overgenomen, aldus "De Waarheid". Het CPN-Statenlid MEIS riep de aanwezigen op de "eisen van de WSW-arbeiders" te steunen, waarbij hij stelde, dat - indien de regering niet op korte termijn tot verbeteringen in de WSW-regeling komt - de "arbeiders uit bedrijven en van bouwwerken het voor de WSW-ers opnemen, desnoods tot staking toe".

De demonstratieve optocht te Groningen na afloop van de meeting mocht zich in meer publieke belangstelling verheugen dan de demonstratie, die op 14 maart j.l. te Heerlen werd gehouden met in opzet hetzelfde doel.

Opvallend in de Limburgse demonstratie was echter de rol, die daarin gespeeld werd door o.a. de organisatie "Katholieke Werkende Jongeren". In eerste instantie was - blijkens eerder verspreide vlugschriften - de manifestatie te Heerlen bedoeld als een WSW-demonstratie, maar bij de vorming van het actie-comité traden ook anderen toe, w.o. de secretaresse van de KWJ-afdeling Heerlen. De actie werd nu gericht op het deelnemen van mijnwerkers, huisvrouwen, WSW-werkers en jongeren. Ondanks deze verbreding van de doelstelling werd aan de demonstratie door minder dan 100 personen deelgenomen, waarbij nog werden opgemerkt een afvaardiging van stakende mijnwerkers uit de Kempen (België) en leden van de Socialistische Jeugd uit Maastricht.

Nieuwe plannen van de Groningse actie-comité's

Tijdens een vergadering op 28 februari j.l. te Veendam van circa 250 werknemers in de aardappelmeelindustrie werden de looneisen geformuleerd en een centraal actie-comité voor de aardappelmeelindustrie gevormd. Aan deze looneisen werd door de gezamenlijke actie-comité's in hun vergadering van 21 maart d.a.v. steun toegezegd en - aldus "De Waarheid" van 23 maart - er werd ook besloten een grootscheepse inzamelingsactie te beginnen om het "strijdfonds van de actie-comité's" te versterken. Ook zouden acties in de kartonnage-industrie voorbereid worden, zodat (wanneer de resultaten van de CAO-onderhandelingen niet afgerond zijn vóór 1 april a.s.) druk op partijen kan worden uitgeoefend.

De vergadering van de gezamenlijke actie-comité's besloot begin april 1970 weer bijeen te komen om "versterking van de actie voor verbeteringen t.b.v. WSW-arbeiders" te bespreken. Opmerkelijk was een besluit van dezelfde vergadering om "de strijd van de actie-comité's van boeren" in Groningen, Friesland en Drente te steunen. Stakingsadviseur MEIS verraste met zijn aanbod zeer velen en vooral de boeren, die weinig animo toonden op zijn gebaar in te gaan.

Evenals de WSW-acties moet het aanbod aan de boeren en het dreigen met acties in de aardappelmeelindustrie gezien worden als een "zenuwen-oorlog". De CPN-agitator blijkt op dit moment nog weinig te voelen voor echte stakingsacties en hoopt de overwinning te behalen in een "papieren-strijd". De resultaten van de CPN bij de recente verkiezingen voor de Provinciale Staten - en speciaal die in de provincie Groningen - zouden door de heer MEIS reeds als een persoonlijke overwinning kunnen worden aangemerkt. Uiteraard zal de CPN er nu naar streven deze overwinning te consolideren in de komende Gemeenteraadsverkiezingen. Daarin is voor verloren stakingsacties geen plaats en omdat de kas op dit moment geen werkelijke stakingsactie toelaat, zal het van de geplande grootscheepse inzamelingsactie afhangen of de (schijnbare) arbeidsrust - die er thans is in de noordelijke provincies - de kans krijgt geleidelijk uit te groeien tot arbeidsvrede of omgebogen zal worden tot nieuwe bedrijfsacties.

Catalogus Vereniging "Nederland-USSR"

Door de Vereniging "Nederland-USSR" is in maart een goed verzorgde catalogus uitgegeven, waarin een opsomming wordt gegeven van mogelijkheden, die de vereniging heeft te bieden. Genoemd worden onder meer: bemiddeling bij het leggen van contacten op cultureel, wetenschappelijk en sportgebied, en verstrekking van documentatiemateriaal, foto's, dia's, films, grammofoonplaten, boeken, tijdschriften, muziekbanden en tentoonstellingen.

De catalogus bevat een fraaie foto van gebouw "De Schalm", een herenhuis aan het Frederiksplein te Amsterdam dat in maart '69 door de vereniging is betrokken.

Op verschillende plaatsen wordt in de catalogus gewezen op financiële voordelen verbonden aan een lidmaatschap van de vereniging: reducties op toegangsbewijzen voor bepaalde voorstellingen, op abonnementen op een aantal Russische tijdschriften en op bepaalde reizen van het reisbureau "Vernu" naar de Sowjet-Unie.

Het is wellicht nuttig eraan te herinneren, dat de Vereniging "Nederland-USSR" sinds jaren geen of nauwelijks nog onderscheid maakt tussen lidmaatschappen en abonnementen. Leden van de vereniging betalen fl. 5,- per jaar en ontvangen daarvoor tevens het verenigingsorgaan gratis - en abonnees betalen voor hun abonnement op het verenigingsblad eveneens fl. 5,- per jaar.

Russische vrouwendelegatie in Nederland

Van 5 tot 17 maart '70 heeft een kleine Sowjet-Russische vrouwendelegatie op uitnodiging van de Vereniging "Nederland-USSR" in Nederland vertoefd. De delegatie stond onder leiding van mevrouw Tamara IP., vice-minister van openbare dienstverlening van de Russische Socialistische Federatie van Sowjet-Republieken (RSFSR, de grootste deelstaat van de Sowjet-Unie). Zij omvatte voorts de dames Anna TR., - SJ., geschiedkundige en presidente van het Sowjet-vrouwencomité, en Ljoebow SJE., docente Nederlands aan de Staatsuniversiteit te Moskou en lid van het bestuur van de vereniging "USSR-Nederland" in Moskou.

Doel van het bezoek was enkele indrukken op te doen van Neder-

land en kennis te maken met Nederlandse vrouwen in een aantal instellingen en bedrijven. De leidster van de delegatie bracht een bezoek aan Minister KLOMPÉ, de delegatie in haar geheel legde bezoeken af in haar verblijfplaats Amsterdam (er werd o.a. gediscussieerd met een aantal "Dolle Mina's") en bezocht Den Haag, De Hoge Veluwe, Hengelo en de Noordoostpolder.

Bij het bestaan van normale betrekkingen tussen CPN en Moskou zou de Russische vrouwendelegatie, die in ons land werd gepresenteerd als een delegatie namens het Sowjet-vrouwencomité, zeer waarschijnlijk niet door de Vereniging "Nederland-USSR" zijn uitgenodigd, doch door de communistische Nederlandse Vrouwenbeweging. Dat de NVB er ditmaal niet aan te pas kwam werd extra onderstreept, toen op de 8e maart ter gelegenheid van de "Internationale Vrouwendag" - een feestdag voor alle communistische vrouwenorganisaties, inclusief de NVB - ter ere van de Russische vrouwen door de Vereniging "Nederland-USSR" een receptie werd gegeven in gebouw "De Schalm".

ONTWIKKELINGEN IN DE INTERNATIONALE COMMUNISTISCHE BEWEGING

Het Sino-Sowjetoverleg in Peking schijnt nog steeds geen resultaat te hebben opgeleverd. Een uitvoerig Prawda-artikel van 19 maart gaf de schuld hiervan aan de "ongefundeerde" maar "hardnekkige" geruchten, als zou de Sowjet-Unie een preventieve aanval op China in de zin hebben. Prawda dementeerde deze geruchten nog eens met klem, maar waarschuwde tegelijk de Chinese leiding evenmin "in de taal der wapens" te spreken. Dit was de derde maal in vijf weken dat Moskou nadrukkelijk ontkende een verrassingsaanval op de Chinese Volksrepubliek te overwegen. Op 14 maart had Tass desbetreffende berichten bestempeld als "verzinsels zonder enige grond van waarheid", die door de "burgerlijke pers" en "bepaalde imperialistische kringen" werden rondgestrooid om de Sino-Sowjetonderhandelingen te dwarsbomen. Het is niet onmogelijk dat Moskou deze vredelievende verklaringen lanceert om het doodgelopen overleg weer op gang te brengen. Het valt intussen niet te ontkennen, dat de gewraakte geruchten in de wereld zijn geholpen door de Sowjet-journalist en KGB-medewerker Viktor LO , die op 16 september 1969 in de London Evening News beweerde: dat niemand in Moskou eraan twijfelde "dat nucleaire Sowjetwapens gericht staan op de Chinese nucleaire centra". Het valt nog steeds niet met zekerheid te zeggen in hoeverre deze al eerder geconstateerde dubbelzinnigheid onderdeel uitmaakt van de Sowjetrussische psychologische oorlogsvoering tegen China, of terug te voeren is op mogelijke onenigheid binnen de Sowjetleiding.

In de Sowjet-Unie laten zich inderdaad tekenen aanwijzen van een groeiende spanning tot in het Politburo. Het is niet onwaarschijnlijk dat het escalerende Sino-Sowjetconflict tot deze spanning heeft bijgedragen, evenals andere delicate kwesties van buitenlandse politiek zoals de afhandeling van de Tsjechoslowaakse crisis en de toenadering tot West-Duitsland. Toch lijkt het falende economische beleid van de laatste jaren de voornaamste inzet te zijn van de veronderstelde controverse in het Kremlin.

De landbouwogst is in 1969 ver beneden de gestelde doeleinden gebleven en de industriële productie vertoonde het laagste groeipercentage sinds 1964, het jaar waarin soortgelijke en andere moeilijkheden CHROESTSJOW noodlottig werden.

Tijdens een CC-plenum op 15 december l.l. heeft partijleider BREZHNEW een zeer kritisch rapport uitgebracht over de teleurstellende Sowjet-economie. Hij stelde voor de gebleken stagnatie eigenlijk alles en iedereen (inclusief de regering KOSYGIN) verantwoordelijk behalve de hoogste partijleiding zelf en adviseerde een straffere discipline als passende remedie. Dat BREZHNEW's visie op ernstige weerstanden is gestuit, is inmiddels wel gebleken uit de vertraagde en genuanceerde wijze, waarop zijn rapport door de Sowjetpers is ontvangen. De teneur van de actuele economische polemiek toont aan, dat de discussie niet langer gaat tussen de gematigde hervormingsgezinden (onder wie met enig voorbehoud ook KOSYGIN) en de voorstanders van de - zonodig strakker toegepaste - bestaande methoden (onder wie BREZHNEW), maar veeleer tussen de laatste categorie en de orthodoxe voorvechters van een streng centralistische planeconomie.

In deze context verspreidde zich midden maart in Praag en Belgrado het gerucht, als zou zich in het CPSU-Politburo een conservatieve oppositiegroep hebben gevormd, die voor het eerstkomende plenum een discussiestuk zou hebben opgesteld, waarin het leidersduo BREZHNEW-KOSYGIN voor de economische malaise verantwoordelijk wordt gesteld en een veel harder regiem wordt bepleit. De oppositiegroep zou bestaan uit chef-ideoloog SO , vakbondsvoorzitter SH en vice-premier MA , die allen als "realistische conservatieven" bekend staan en tot de bekwaamste Politburoleden worden gerekend. Het valt evenwel sterk te betwijfelen of drie zo ervaren partijpolitici door een dergelijke uitdagende actie zouden riskeren het odium van fractievorming op zich te laden. Maar zelfs indien het gerucht herleid zou kunnen worden tot speculatie of zou berusten op bewuste provocatie of desinformatie van Sowjetzijde, dan nog verdient het de aandacht, omdat het misschien enig licht kan werpen op een krachtmeting in het Kremlin, waarop ook andere gegevens duiden.

De opmerkelijkste aanwijzing is de klaarblijkelijke opmars van partijchef BREZHNEW, die zich sinds enige tijd nadrukkelijk als de enige

en eigenlijke Sowjetleider schijnt te pousseren ten koste van het collectieve leiderschap. Veel wijst erop dat hij bepaalde verantwoordelijkheden van zijn collega's naar zich toe trekt en dat hij koketteert met het leger, welks invloed sinds de inval in Tsjechoslowakije merkbaar is vergroot. Het zou voorbarig zijn zich uit te spreken over BREZHNEV's kansen als hij metterdaad, door de omstandigheden of eigen aspiraties gedreven, een persoonlijk primaat zou trachten te vestigen. Maar hoe de uitslag ook zou zijn, in elk geval zou men rekening moeten houden met een nog hardere presentatie van de Sowjetpolitiek. Want mocht BREZHNEV inderdaad een meer dominerende positie weten te verwerven, dan zou hij zeker in het begin de teugels strak moeten aanhalen, ook al om zijn ultraconservatieve rivalen de wind uit de zeilen te nemen. En zou hij niet slagen, dan zou hij het hoogstwaarschijnlijk moeten afleggen tegen de opdringende voorstanders van een harde lijn, veeleer dan tegen zijn "liberale" tegenspelers, die de wind in de huidige constellatie bepaald niet mee hebben.

Deze verharding van de Sowjetpolitiek, waarvan de aanzet teruggaat tot in 1968, doet zich thans in de internationale communistische beweging steeds meer gelden.

In Tsjechoslowakije moet de gematigde partijleider HUSAK steeds verder wijken voor de eisen van een kleine extreem-conservatieve presiegroep, wat ondenkbaar zou zijn zonder de instemming van Moskou. Hoewel HUSAK op het januari-plenum nog verzekerde dat geen wraakoefening tegen de Praagse hervormers van 1968 viel te duchten, werd eind maart het besluit bekend om ingevolge een partijpresidium - "voorstel" van 6 maart voormalig partijchef DUBCEK - sinds kort ambassadeur in Ankara - hangende een onderzoek te schorsen als partijlid en een groot aantal van zijn nauwste medewerkers, onder wie SM en KR, zonder meer uit de partij te stoten. Deze maatregel kon wel eens de inleiding zijn tot een gerechtelijke vervolging van de vroegere "liberale" leiders, die na de militaire bezetting geleidelijk, maar zeer systematisch van al hun functies zijn beroofd.

Roemenië zou volgens niet bevestigde berichten door Moskou opnieuw onder druk zijn gezet om W.P.-manoeuvres op eigen grondgebied toe te staan, een toestemming, die het de afgelopen achttien maanden consequent geweigerd heeft.

Wat ervan zij, in elk geval voelden de Roemeense leiders zich genoodzaakt begin maart een communiqué uit te geven om te onderstrepen, dat hun houding ten opzichte van zulke manoeuvres ongewijzigd en dus afwijzend was gebleven. Een indirecte afwijzing behelsde ook het Roemeense voorstel op de Geneefse ontwapeningsconferentie in de eerste week van maart om een algeheel verbod uit te vaardigen op het houden van militaire oefeningen op vreemd terrein.

Indien de Sowjets inderdaad Roemenië gewapenderhand weer in de pas zouden willen dwingen, dan zouden zij zulk een stap nog veel moeilijker kunnen rechtvaardigen dan in het geval van Tsjechoslowakije in 1968. Want de Roemeense leiders hebben hun meningsverschillen met Moskou altijd zorgvuldig binnen de conferentiezalen gehouden en eventuele anti-Sowjetemoties onder de bevolking steeds consequent onder controle gehouden. Zeer omzichtig hebben zij een "onafhankelijke" positie weten op te bouwen dankzij hun tot virtuositeit uitgegroeide kunst hun nationale belangen te behartigen onder dekking van de meest principiële trouwbetuigingen aan het proletarisch internationalisme en aan de communistische ideologie in het algemeen. Toch mag de mogelijkheid niet geheel worden uitgesloten dat de Sowjet-Unie nog eens met militaire middelen zal optreden tegen haar recalcitrante bondgenoten, die zoveel zusterpartijen ten voorbeeld heeft gestaan in hun streven naar "autonomie". Iets van die dreiging stak onbetwist in de medio maart in Wit-Rusland gehouden legermanoeuvres "Dwina", de grootste Sowjetrussische legeroefeningen sinds de tweede wereldoorlog, die qua omstandigheden nog het meest het aanzien hadden van een preparatie voor een mogelijke militaire overval op Roemenië.

Joegoslavië toont zich nog steeds uiterst gevoelig voor de gevaren die schuilen in de Sowjetrussische interventietheorie, de z.g. BREZHNEV-doctrine, die de bezetting van Tsjechoslowakije heeft moeten rechtvaardigen. Die achterdocht sprak duidelijk uit de felle reactie van de Joegoslavische pers op een Prawda-artikel van 7 maart, waarin kolonel LU , kandidaat in de filosofische wetenschappen, de invasie in Tsjechoslowakije verhief tot model voor de "verdediging van de socialistische soevereiniteit". LU typeerde "het socialistische wereldstelsel" als "een enkel socialistische vaderland", welks soevereiniteit verdedigd moet worden door "alle socialistische landen gezamenlijk, vooral met steun van de Sowjet-Unie".

Albanië heeft in het partijdagblad Zeri I Popullit van 5 maart Roemenië en Joegoslavië opgeroepen zich gedrieëlijk voor te bereiden op gewapend verzet tegen een dreigende Sowjetinvasie. Het partijblad verzekerde beide landen van de volledige steun en solidariteit van het Albanese volk. In dit verband is opmerkenswaard, dat de toenadering tussen de ideologische aartsvijanden China en Joegoslavië, die na de W.P.-inval in Tsjechoslowakije op gang kwam, thans reeds in een zo gevorderd stadium is gekomen, dat binnen afzienbare tijd het volledig herstel der diplomatieke betrekkingen wordt verwacht. Als trouwste bondgenoten van China zullen vermoedelijk ook de Albanezen zich door deze ontwikkeling genoopt zien hun staatsbetrekkingen met hun Joegoslavische Balkan-rivalen te herzien.

De Westeuropese CP-en, inzonderheid de kleinere, beginnen ook steeds pijnlijker de hardere aanpak van Moskou aan den lijve te onderkennen. In dit verband herinnert de onlangs in ongenade gevallen Franse partijideoloog GA in zijn jongste boek aan een omineuze waarschuwing, die BREZHNEV zou hebben uitgesproken aan de vooravond van de interventie in Tsjechoslowakije. De CPSU-leider zou toen hebben bezworen dat alle CP-en zouden worden versplinterd, die zich durfden keren tegen de Sowjetpolitiek inzake Tsjechoslowakije.

De CP-Oostenrijk, die de invasie aanvankelijk zeer fanatiek veroordeelde, maar eind 1969 onder Sowjetdruk bakzeil moest halen, kreeg bij de Oostenrijkse parlementsverkiezingen op 1 maart nog geen half procent van het stemmentotaal, minder dan een zevende van haar percentage in 1962.

De CP-Finland, of althans haar electorale frontorganisatie, verloor bij de Finse parlementsverkiezingen op 16 maart 6 van haar 42 zetels, waaraan de recente interne partijstrijd tussen de gematigd progressieve en de neo-stalinistische vleugel niet vreemd zal zijn. Het verlies is waarschijnlijk nog beperkt gebleven omdat in februari na rechtstreekse Sowjet-interventie inderhaast nog een "verzoening" tot stand werd gebracht. Overigens betekent deze uitslag allerminst dat de communisten hun plaats in een nieuwe Finse regering zouden hebben verspeeld.

Want hoewel het verkiezingsresultaat als geheel uiterst teleurstellend voor de huidige centrum-linkse regeringscoalitie is uitgevallen, staat het wel vast dat deze momenteel in Europa enige Volksfrontregering zal worden gecontinueerd, omdat het Sowjetrussische buurland zich het recht heeft aangemeten over elke andere coalitie zijn veto uit te spreken.